

V A S S Z É C S E N Y I

MÚLTIDÉZŐ

II. ÉVFOLYAM, 2012. BÖJT ELŐ HAVA

VASSZÉCSENYI VÉRTANÚ PAPJAI (2) PUNGOR LÁSZLÓ

Pungor László 1922. december 3-án született Szécsenyben Pungor János cipész és Varga Magdolna ötödik gyermekeként, hatan voltak testvérek. Az elemi iskolát Vasszécsenyben végezte, majd a szombathelyi Premontrei Gimnáziumban érettségizett. 1949. április 23-án szentelte pappá Szombathelyen Kovács Sándor püspök. Május 8-án tartotta első szentmiséjét a vasszécsenyi templomban. A mise után közel száz vendéget ültettek asztalhoz a szülői háznál. 1949-től segédlelkész volt Csehimindszenten, Mindszenty bíboros szülőfalujában, aki épp előző év végén került börtönbe. Csehimindszent mellett a nemeskoltai plébániát is adminisztrálta. Még ugyanebben az évben Lentibe került káplánnak. További kutatás tárgyát képezi letartóztatásának oka és pontos ideje, de mindenképp kapcsolódott a hercegprímás bebörtönzése utáni, a Magyar Katolikus Egyházra a kommunisták által ráerőszakolt békepapi mozgalom megtagadásához. Először a Nagykanizsára vitték, majd a szombathelyi ÁVO-ra szállították át, ahol kihallgatáskor verőlegények megkínózták, szemérmét ütötték, „neked úgyszincs szükséged rá”! A brutális vallatáskor azonnal megöszült egy sávban a haja. Kiszabadulása után, 1951-től Bérbaltaváron lett káplán, mellette adminisztrálta a lentii és a tanakajdi plébániákat. Még ugyaneztől az évtől plébánosnak nevezték ki

Kercaszomorra. 1953-54-ben a budapesti Széher úti kórház urológiai osztályán kezelték a börtönben elszenvedett kínzások következtében. Kercaszomoron élte át a forradalom eseményeit. Mint köztisztviselőként álló személy, a helyi Nemzeti Bizottság tagjává választották, a forradalom leverése után több menekülőt átsegített a határon. 1961-ben Szeptetnekre került plébánosnak. 1974-ben szülőfalujának templomában tartotta ezüstmiséjét. 1981-től Kőszegszerdahelyre került plébánosnak, egészen nyugdíjazásig itt tevékenykedett, 1988-ban Kőszegi kerületi esperessé nevezte dr. Konkoly István püspök. 1999. június 26-án tartotta hálaadó aranymiséjét szülőfalujának templomában. Nyugdíjas éveit a vasegerszegi nyugdíjas házban töltötte, ahol a plébánosi feladatokat is ellátta. 2006. november 24-én hunyt

El Vasegerszezen. November 30-án, a szécsenyi temetőben búcsúztatta dr. Veres András püspök, nővére, Pungor Anna mellé temették, aki 42 évig szolgált önfeláldozóan paptestvére mellett. Vasszécsenyi vértanú papjai közül Ő az egyetlen, aki a szülőföldben nyugszik.

(Képek: a család 1934-ben - Ő jobbra lent, diákként, a család 1942-ben - Ő balra fent, 1949-ben a szeminárium udvarán, 49-ben az újmise után a szülőház udvarán - Ő pont középen, a család - szülők és testvérek - Ő középen, Kercaszomoron paptestvéreivel és Anna nővérel - Ő jobboldalt, Kercaszomoron, szülei aranylakodalmán a szécsenyi templomban, halála előtt a szülőfalujában dr. Tóth Jenő plébánossal és Simon Jánossal - aki többször meglátogatta a Széher úti kórházban, egyik utolsó fényképe, temetése a vasszécsenyi temetőben és sírja ugyanitt.)

VASSZÉCSENY A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN (1)

Azt mondja a régi mondás, hogy egy folyóvízbe nem lehet kétszer belelépni. 2001 októberében, tehát már több mint 10 éve vetette fel Varga Dezső, akkori polgármester Vasszécseny gazdag képzőművészeti értékei kapcsán egy állandó képzőművészeti kiállítás gondolatát. Sajnos a polgármester ebben a ciklusban végig kisebbségben volt, így ezt a javaslatát is elvetette az akkori képviselő testület. Így hiúsult meg, hogy Steffek Albin leányának, az egyébként tavaly meghalt Steffek Lenkének az ajándékozási szándéka, Ő ugyanis édesapja, Lipárti szüreti felvonulás című, 1935-ben készült festményét szerette volna Vasszécsenynek ajándékozni. A festmény azóta az ausztriai műtárgypiacon talált gazdára. (Ugyanerre a sorsa jutott a néhány éve, egy bontáskor előkerült Ebergényi családi fotóalbum is.) Most Budapestről került a faluba egy helyi vonatkozású festmény, Nagy József munkája, és a már rég nem létező lipárti kovácsműhelyt ábrázolja. Nagy József MÁV tisztviselő volt, és habár nem járt Nagybányán, nagybányai szellemiségű plein air képeiről ismert. Ez a munkája az I. Világháború körül készülhetett. Ebben az új rovatban tehát egyrészt feltérképezzük a helyben született alkotókat és a helyi

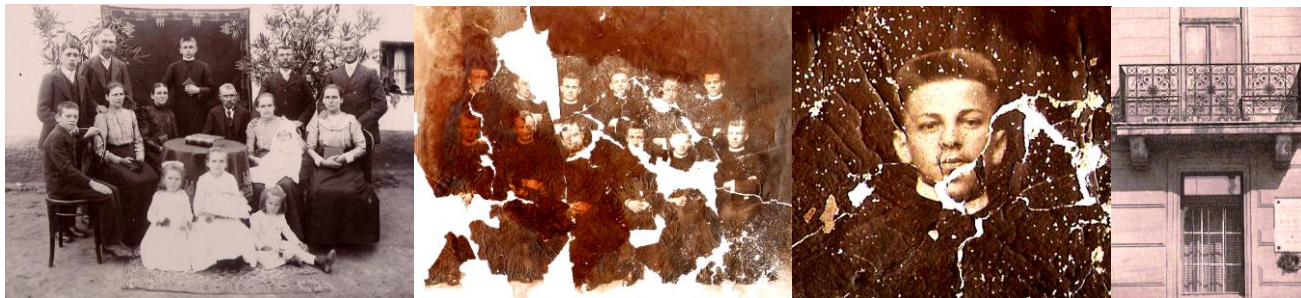

témákat megörökítő műalkotásokat, másrészt megpróbáljuk felrajzolni a településhez kötődő, innét induló és kiteljesedő művészi pályaképeket. Megpróbálunk az idővel együtt haladni, tehát első alkalommal a 20. század első felében kutakodunk. 1920 januárjában nevezték ki a lipárti iskolához Némethy Miklós bántornyai tanítót, akivel már a Múltidéző, egy korábbi számában már foglalkoztunk. Hozzá ruccant le nyaralni 1921-ben az 5 évvel fiatalabb öccse, Némethy Béla, aki ekkor Vasváry János növendéke volt a Képzőművészeti Főiskolán. Ezen a nyáron három olajfestményt is készített a lipárti templomról, amik később Némethy Miklós tanárkollégájának, Bíró István tanítónak a hagyatékából kerültek elő, azonban már mindhárom három különböző tulajdonos birtokában van. A Múltidéző tavalyi 5. számában ebből egyet már leköszölt, ezt most itt nem ismétljük meg. Némethy Béla egyébként 1932-ben állított ki Budapesten a Nemzeti Szalonban, 1935-ben részt vett a Göcseji művésztelepen, aminek létrehozásában, az akkor már Zala megyébe került Némethy Miklós is részt vett. Némethy Béla fedezte fel a fiatal Duray Tibor tehetségét, és mutatta be később Gadányi Jenőnek. Művészeti tevékenysége tehát több szalon is szervesen beleépült korának magyar képzőművészetébe. 1984-ben hunyt el Budapesten. Itt kell bejelentenem, hogy idén nyáron az ó-kastély kezdeményezésére, a közreműködésemmel művésztelep indul a településen, az itt születő művek tovább fogják öregbíteni a rovat témáját, és egy majdani számban be is fogjuk mutatni az eredményeket. (Képek: Steffek Albin - Lipárti szüreti felvonulás, Nagy József - Lipárti kovácsműhely, Némethy Béla - Lipárti templom, Némethy Béla - A lipárti temető kapuja)

SZEMTANU - KIS JÓZSEF PLÉBÁNOS (1)

Ebergényi Margit élettörténete kacsán fogalmazódott meg bennem a gondolat, hogy a történelem milyen mély sebeket tud ejteni egy ember életében. Azért indítom ezt az új rovatot, (valójában régi, hiszen a Vasszécsenyi Üzenetben volt kedvenc

rovatom, amikor a lapnak szerkesztője voltam) hogy néhány, a település múltjában jelentős szerepet betöltő személy életútját bemutatva, ráközelítsek e történelmi prés kegyetlen és torz hatásaira. Kiválóbb példát nem is nagyon találhattam volna, mint Kis József életútját (lassan egy éve már, hogy posztumusz díszpolgárságot szavaztunk önzetlen munkájáért, ami máig nem került kihirdetésre), aki több mint fél évszázadig volt a falu plébánosa, aktív alakítója és egyben passzív szenvedője volt helyi történelmünknek. Ahol tudom, Őt idézem e történelmi feltárásban, amit azért tudok csak megtenni, mivel hagyatékát nem hagytam kárba vészni, mint ahogy még a közelmúltban is elenyészett helyi történelmünk annyi dokumentuma és relikviája.

Kis József 1891. április 19-én született Mikosszéplakon, földműves édesapját is így hívták, édesanyja Huszár Teréz rajta kívül még több testvérének adott életet. Kiváló képességeire a helyi tanító figyelt fel. „Pajtásaim apostolnak csúfoltak, mivel apám szavajárása az volt: az anyád apostolat... Apám kinn a mezőben az eke szarva mellett okosítgatott barátságos özsonnázgatás közben, hogy bizony nagy igazság van tanítónk beszédében – jobban jár ha, taníttatja fiát, még ha az egész jussa, öröksége rámege is. De minden igyekezet és elszántság mellett sem sikerült a gimnáziumba bejutni. Beírtak polgári iskolába, hogy aztán magánúton tanuljam a latint, és akkor mindjárt jövőre mindjárt második osztályba mehetek. A latin tanuláshoz jobb fundamentumot kaptam színjeles instruktoromtól... És hogyan-hogyan se az apostol őrzőgyerekből gimnazista lettem... Gimnazista éveimben Szűz Mária Kongregációja volt az édes otthonom. 1914. július 5-én mutattam be újmisémet Mikosszéplakon. Kiss Jenő akkori plébános fehér ruhába sorakoztatta a falu leányait, hogy a szülőháztól kísérenek az oltárig. Kiss Jenő volt a szónokom, Novák Béla plébános pedig a kézvezetőm. Szép nap volt az újmiséme napja, de ennél is megrázóbban hatott rám augusztus egyik hajnala, amikor azzal keltett fel jó anyám, Kitért a háború! A fiatalabb korosztályúakat már rakják a szekerekre, az idősebbek pedig nyolc óra körül indulnak. Ezek az indulás előtt meg akarnak nálad győnni és áldozni... Újmiséme után káplán lettem Rábakéthelyen, majd egy év múlva gimnazista fiúk mellé kerültem Kőszegre, a Kelcz-Adelffy nevelőintézetbe, 1918-ban Szombathelyre.” 1919. május 21-én, Kun Béla a városba látogatott. Mikes János püspök ekkor már börtönben volt, dr. Gaál Sándor szombathelyi plébános fiatal káplánjaként, Kis Józsefnek kellett Kun Béla mellé lépni a Hungária vendéglő erkélyére és az egybegyűlt sokadalomhoz szólni, demonstrálni a kommün és az egyház felhőtlen viszonyát. Kun Béla beszéde után épp megszólaltak a harangok, Kis József tehát a következőket mondta: „Nálunk a családban az volt a szokás, hogy a déli harangszóra elmondtuk az Úr angyalát. Ha ilyen szép számmal vagyunk jelen, mondjuk el most is közösen.” És ez meg is történt, majd így folytatta: „Az egyház megáldotta a fegyvereket, hogy ne gyűlölettel harcoljanak a katonák, csak becsületből, a haza megvédéséért harcoljanak. Az édesanya csókkal búcsúzott a fiától, amikor eleresztette őt a harctérre, és azt kérte tőle, hogy az ellenséget ne ölje meg, csak harcképtelenné tegye, ne vétkezzen a fegyverrel.” Kis József beszéde után Kun Béla visszavette a szót, és a következőket mondta: „Mi el tudjuk fogadni mások véleményét.” A tömegből azonban ilyen bekiabálások is hallatszottak: „Itt még csuhába mernek járni ezek a feketék? Dobjátok le! Falhoz állítani a csuhást!” Kis József hősiességét mind Szombathely közönsége, mint az egyház elismerte. Másutt így ír emlékezik meg erről az eseményről: „A Hungária erkélyéről Kun Béla és társai sokat beszéltek a

proletárdiktatúráról, mint a dolgozók társadalmáról. - Csak azoknak van joguk élni ebben az országban, akik hasznos munkát végeznek. - Ők mennyire hasznos munkát végeztek, látjuk a kétségbeejtő állapotokon. Hasznos munkát végeztek maguk számára! Bizonyítani nem kell, hogy minden szavuk hazugság volt... A nagyfejúek helyébe most a nagyszájúak akarnak ülni. Ahány hitoktatóval kevesebb lesz, annyi ezerrel több zsandár lesz szükség... A kommunizmus logikus következménye a tízparancsolat meg nem tartásának. Ha nincs isten, akkor a kommunistáknak igazán nincs okuk, hogy sokat teketóriázzanak a polgári társadalommal... Megéltük mi már azt, hogy egy kisebbség ragadta magához a hatalmat. Kérdés tehát, hogy azok a bolsevikok, akik most még csak néhány százan vannak Pesten, a tavaszra nem lesznek-e százezren, mindenre elszántan,

fegyverrel a kezükben. Már most éjjel-nappal szónokolnak az egyház ellen, amelynek szerintük a letűnt átkos korszakkal együtt el kell pusztulnia. Megmenteni bizony – bármennyire csodálkozol is - erről kell beszélnünk. S az egyházat magunknak katolikusoknak kell megmentenünk. Jól tudjuk, hogy minden katolikusban nem bízhatunk, hisz fájdalom – félrevezetett testvéreink a legveszélyesebb ellenségeink. Sokan vannak, akik eddig az egyházhoz dörgölöztek, mert lehetett fejni, de a szegény egyház nem kell nekik. – Kiszárad a mocsár, odébb állnak a békák. – Ilyen katolikusok nem mentik meg az egyházat. Oda meggyőződéses, jellemes katolikusok kellene... A kommunizmus alatt a vígan élők kipécézett gazemberek voltak. A jó érzésű közösség megvette őket. Méltán tette. Ha valakiről állították, hogy kommunista, az olyan megbélyegzés volt, mintha azt mondták volna: gazember. Hitvány emberek voltak a kommunisták. A kommunisták bűne volt, egyik legsúlyosabb bűne: az önzés. Ami ellen szervezkedtek, abba a hibába estek maguk is. Irigyelték a nagy urak, a polgárok, a burzsuaik vagyonát, hát elszedték tőlük, s ők lettek azután utazgató, pezsgő mellett vacsorázó új urak. Ami másé volt, azt kommunizálták, de ami a maguké volt, annak – ne bánts – volt a neve. Vagyis csak a maguk hólétével törődtek. Másokkal szemben szívtelenek voltak... A kommunisták is farizeusok voltak. Már a neve is az. Mást hirdettek, és mást cselekedtek... Bélpoklosságtól szabadultunk mi is. Bélpoklosság utálatos betegsége volt az, ami az elmúlt hónapokban az ország testét ellepte. Azt mondták: proletár uralom. Nem tudom, kiket neveztek ők proletár szó alatt? A szegény népet, a becsületes, vagyontalan munkásokat? Nem hiszem, mert ez az uralom egyáltalán nem volt a szegény munkások uralma. Talán a munkásság alját, a naplopó, munkakerülő, részegeskedő, fajtalanokodó, útonálló, betörő csirkefogókat. Lehetséges. Ezt láttuk Magyarország testén. Tisztességes ember félt az utcán járni... ” Folytatjuk... (Képek: Kispapként Mikosszéplakon a család körében, az 1914-ben pappá szentelt osztálytársakkal, a szombathelyi Hungária Vendéglő terasza és a fő tér a beszéd alatt, a szécsényi plébánia kertjében egy paptestvérrel, a szécsényi plébánia dolgozószobájában.)

KÉT ISMERETLEN, VASSZÉCSÉNYI VONATKOZÁSÚ MINDSZENTY KÉP

Mindszenty József hercegprímásként két alkalommal, 1947-ben és 1948-ban is megfordult Vasszécsényben, mivel itt volt plébános kedves diákkori barátja, Kis József. Nem volt köztük egy év korkülönbség, egymást követő osztályokba jártak a szombathelyi premontrei Gimnáziumba, majd pedig a Szemináriumba. Mindszenty József írásaiban több helyen is megemlékezik, igaz nem név szerint, a Hegyháti iskolatársairól. A szajki cserkész táborokban barátkoztak össze, ami mindkettőjüknek szinte a „szomszédban” volt, hiszen Kis József Mikosszéplakon és az akkor még Pehm József Csehimindszenten született, hasonlóan egyszerű földműves szülők gyermekeiként. Az első fénykép Kis József hagyatékából került elő, egy focicsapatot, talán a Premontrei Gimnázium, vagy annak cserkészcsapatának sportrajongóit ábrázolja. A két jó barát az első sorban ül a földön, középen Pehm József, tőle jobbra Kis József. Kis József később is levelezésben állt iskolatársával, a vasszécsényi plébánia iktatókönyve szerint Zalaegerszegről is kapott levelet tőle levelet.

Azonban Mindszenty bíboros vasszécsényi látogatásai nem csak Kis Józsefnek volt köszönhetőek. Zalaegerszegi plébános korában ismerkedett össze a Raffensperger családdal, akik akkor még herceg Eszterházy Pál rédcisi uradalmán éltek, Raffensperger József volt az uradalom jószágkormányzója. Raffensperger József 1938-ban megvásárolta a vasszécsényi Ebergényi birtok egy részét, is beköltözött az ó-kastélyba. 1945 márciusának elején, még a front megérkezése előtt Raffensperger József elhunyt, de három fia, ifj. Raffensperger József, Ferenc és László megérte a birtokuk államosítását, a család kisenmizését, és a már említett két hercegprímási látogatást. Nem sokkal később mindhárman kulákklistára kerültek és Ebergényi Margithoz hasonlóan el kellett hagyniuk a falut, 1956-ban pedig Nyugatra távoztak. Raffensperger Ferenc hosszú ideig Németországban orvosként dolgozott, Raffensperger József Miami-ban lett egyetemi tanár. Raffensperger Ferenc és Raffensperger László később a venezuelai Caracasban telepedett le. Tevékenyen részt vettek Mindszenty bíboros Dél-amerikai missziós útjának megszervezésében. 1975. április 21-én velük van lefényképezve a bíboros Caracasban. Mindszenty itt adta ki utolsó körlevelét, aminek utolsó mondata így hangzott: „Fajánk bátor, találékony és életrevaló. Miért ne tudna az lenni a magyarság vonalán is.” A találkozás maradandó hatást tett a Raffensperger fivérekre, Raffensperger László két fia is, Péter és Károly, az Evangélium Hírnökei missziós rend tagjai közé lépett. A rendszerváltás után, mind Raffensperger László, mind a két szerzetes fia, visszalátogatott Vasszécsénybe, az egykori birtokukra.

A következő szám tartalmából: Vasszécsény vértanú papjai (4) Süle Ferenc, Vasszécsény a képzőművészetben (2), Szentlélek Tihámér vasszécsényi évei, Szentanú - Kis József plébános (2), Egy eddig ismeretlen (legkorábbi) falutérkép